Vlaams Parlement

584 (2015-2016) – Nr. 1
ingediend op 20 november 2015 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Koen Daniëls, Jan Durnez en Steve Vandenberghe

over de inleiding en themastelling
van het maatschappelijk debat over eindtermen
door viceminister-president Hilde Crevits

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde;

Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;

Ann Brusseel, Jo De Ro;

Caroline Gennez, Tine Soens;

Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Peter Persyn, Grete Remen, Axel Ronse, Willy Segers, Ann Soete, Manuela Van Werde;

Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;

Katia Segers, Steve Vandenberghe;

Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:

585 (2015-2016) – Nr. 1: Verslag van de gedachtewisseling

Op 29 oktober 2015 gaf minister Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs het startschot van het maatschappelijk debat over de eindtermen. In de Commissie voor Onderwijs gaf zij verdere toelichting hierover en over de mogelijke rol van het Vlaams Parlement hierbij. De documenten waarnaar de minister verwees, zijn terug te vinden als bijlage op de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

Toelichting door minister Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs

Hilde Crevits dankt Natalie Verstraete en Rita Dunon, respectievelijk afdelingshoofd afdeling Horizontaal Beleid en beleidsadviseur van het Departement Onderwijs en Vorming, voor de goede voorbereidende documenten die ook aan de leden ter beschikking gesteld worden. Zij zullen namens de administratie, die nauw betrokken is bij de hervorming, de commissiewerkzaamheden volgen. Het parlementaire debat over de eindtermen is fundamenteel. Het parlement dient de vaardigheden van de 21ste eeuw te bepalen, met kennis van het verleden en zorg voor de toekomst. Het herijken van de eindtermen is een evenwichtsoefening tussen innovatie en fundament, tussen vertrouwen in de vakkennis van de leerkracht en het bewaken van de basiskwaliteit. Het debat moet met alle betrokkenen worden gevoerd, maar de overheid, de decreetgever moet de bakens zetten. Niet stormenderhand, maar zorgvuldig en met oog voor de lange termijn zodat het Vlaamse onderwijs een baken van hoop en vertrouwen blijft.

Op woensdag 21 oktober 2015 werd wereldwijd de 'Back to the Future Day' gevierd. In deze filmklassieker uit 1989 landden Marty McFly en Doc na een tijdreis met hun sportbolide in de toekomst op 21 oktober van het jaar 2015. De filmmakers stonden voor de boeiende en spannende oefening om te voorspellen hoe de wereld er vijfentwintig jaar later zou uitzien. Zij deden dat met brio: flatscreens, smartwatches, 3D-films, 'skypen' zijn maar enkele van hun futuristische voorspellingen die ondertussen werkelijkheid zijn. De filmmakers baseerden zich voor hun voorspellingen op twee vragen: 'Welke technologische/maatschappelijke ontwikkelingen kunnen we verwachten in de nabije toekomst?' en 'Waar heeft de mens nood aan in de nabije toekomst?'.

Kleutertjes die in september 2015 aan hun eerste schooljaar begonnen zijn, zullen de secundaire school verlaten in 2030. Zo ver is dat dus niet meer. Het onderwijs moet jongeren voorbereiden om met beide benen stevig in de wereld, op de arbeidsmarkt en in de samenleving te staan. Voorspellen hoe de wereld er binnen twintig jaar zal uitzien, is slechts ten dele de uitdaging. Belangrijker is de vraag: 'Welke kennis, welke vaardigheden en attitudes hebben jongeren nodig in de samenleving van morgen?'.

Daarbij zal het parlement bepalen welke plaats persoonlijkheidsvorming en interesseontwikkeling krijgen, en hoe dat best geconcretiseerd wordt in eindtermen. De minister ziet vier bredere aspecten die de wetgever best niet uit het oog verliest: de maatschappelijke uitdagingen; de eindtermen als een kader van kwaliteitszorg; de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van handelen; de modernisering van het secundair onderwijs en de lerarenopleiding.

Ten eerste moeten eindtermen in deze snel veranderende tijden zowel een stevige houvast zijn, een vertrouwd fundament als een dynamisch instrument dat een plaats biedt aan de uitdagingen van de toekomst. Daarbij zijn er heel wat actuele problemen die een signaalfunctie hebben: de grote jeugdwerkloosheid ondanks de talloze openstaande werkaanbiedingen; een gevoel van maatschappelijk onbehagen in een samenleving die, althans in theorie, mensen steeds meer mogelijkheden biedt; toenemende gezondheid aan de ene kant en meer

beschavingsziektes aan de andere kant; een gevoel van persoonlijke onmacht tegenover steeds mondialere uitdagingen. Van het onderwijs kunnen natuurlijk geen wonderoplossingen voor alle wereldproblemen verwacht worden. Onderwijs moet hoop en vertrouwen krijgen: in zijn emancipatorische kracht en in de kracht van leerkrachten en directies. Het onderwijs in Vlaanderen is sterk en heeft een traditie om samen na te denken over de uitdagingen. Het onderwijs bruist van de dynamiek om zaken anders, innovatiever en meer geïntegreerd aan te pakken. De overheid moet die dynamiek erkennen, stimuleren en een helder, inhoudelijk kader met duidelijke verwachtingen bieden.

De Vlaamse eindtermen hebben bewezen daarvoor een goed instrument te zijn, maar ze zijn ondertussen meer dan twintig jaar oud. Daarom is het belangrijk om ze onder de loep te nemen. De minister pleit niet voor tabula rasa, maar integendeel voor het behoud van de stevige wortels. Het Vlaams onderwijs scoort internationaal hoog, maar op de lauweren rusten is uit den boze. Het verliest terrein op bepaalde fronten. Vlaanderen mag een aantal belangrijke knelpunten niet negeren. Voor de minister hoeven er daarvoor niet meer eindtermen te komen. Gezien de terechte verzuchtingen van de leerkrachten over planlast en werkdruk, is ook 'less is more' een denkspoor. Tot slot vraagt de minister een structurele actualisering van de eindtermen. De wereld stopt niet met draaien na 2030.

Een tweede aspect is dat de eindtermen een cruciaal element zijn in de algemene kwaliteitszorg in het onderwijs. Ze bieden een kader om een gelijke basis te creëren voor alle lerenden op hun specifieke niveau of in hun specifieke vorming. De huidige eindtermen worden echter lang niet allemaal gehaald. Steeds meer stemmen uit brede maatschappelijke geledingen zijn bezorgd over wat het onderwijs aanbiedt en hoe dat gebeurt. In plaats van die kritische stemmen uit te sluiten, moet de decreetgever ze omarmen als bondgenoten op een gemeenschappelijke missie naar antwoorden op de volgende vragen. Wat moeten jonge mensen vandaag kennen? Wat inspireert en voedt hen, in een wereld waarin kennis vele vormen aanneemt? Dekt het begrip kennis in de kennismaatschappij nog dezelfde lading? Kennis is gelaagder dan ooit. Meer dan vaste materie gecodeerd in disciplines, staat het losser van de disciplines, maar toch moet kennis expliciet een plaats krijgen in de eindtermen.

Dat vraagt een basissokkel, maar de minister vraagt ook na te denken over meer geïntegreerde vakken, met veel toegepaste componenten; een brede interdisciplinariteit met diepgang per onderdeel; meer aandacht voor de 21ste-eeuwse vaardigheden; een formule die de gelijke toegang tot en contextrijk omgaan met die kennis garandeert voor iedereen. Vaardigheden en kennis, in hun traditionele vorm en in alle nieuwe vormen, zijn belangrijke elementen van de eindtermen en moeten er zichtbaar een plaats in krijgen.

Ten derde spelen in het maatschappelijk debat over eindtermen twee belangrijke grondrechten, die niet zelden met elkaar in conflict zijn. Aan de ene kant is er vrijheid van onderwijs, aan de andere kant is er het recht op onderwijs. Er is het recht op kwalitatief onderwijs, zo niet leggen we een enorme hypotheek op de toekomst van jonge mensen. De vraag is hoe de overheid kwaliteitsvol onderwijs voor allen kan garanderen zonder de grenzen van de vrijheid van onderwijs te overschrijden. Het gaat erom de juiste balans te vinden tussen richting geven aan het onderwijs en ruimte bieden aan scholen en leraren voor een eigen pedagogisch project en een eigen didactische aanpak.

Om vrijheid te laten is een stevig kader zoals de eindtermen nodig. Om leraren opnieuw sleutelfiguren te laten worden in het initiëren van onderwijsvernieuwingen in de klaspraktijk, stopt het niet bij de eindtermen, maar moeten de leerplannen herbekeken worden. Overvolle leerplannen beperken de ruimte voor

de leerkracht. Het afvinken van doelstellingen mag niet, zoals vandaag, de bovenhand krijgen. Meer vrijheid betekent niet dat scholen en leraren die vrijheid ook effectief nemen. Soms ontberen ze daartoe de competenties of voelen leraren en directies zich onzeker om een curriculum te ontwikkelen. Leraren voelen zich mogelijks ook geremd door de rekenschap die ze moeten afleggen. Handboeken zijn nuttig, maar mogen geen handboeien worden.

Daarom moet er ook nagedacht worden op welke manier scholen en leraren te ondersteunen in de vrijheid die ze krijgen. De laatste jaren zien we hoopvolle signalen: leerkrachten verenigen zich in lerende netwerken, ze maken gebruik van nieuwe media om zelf ontwikkelde leermaterialen te delen en meer en meer leerkrachtenteams werken samen om nieuwe benaderingen vorm te geven. Het onderwijs vraagt vooral een groter eigenaarschap van de les die leerkrachten geven. Het debat over de eindtermen van de 21ste eeuw moet gepaard gaan met een open gesprek over de leerplandoelen en de leerplannen, en zelfs het gebruik van de handboeken.

Tot slot moeten nadat er nieuwe eindtermen zijn, deze vertaald worden in de architectuur van het studieaanbod en nadien ook de schoolorganisatie, zowel in het basis- als in het secundair onderwijs. Die nieuwe leerinhouden en de achterliggende visie vormen op hun beurt de uitgangsbasis voor de lerarenopleidingen, die de handen in elkaar dienen te slaan. Een nieuw model voor de ondersteuning van de lerarenopleidingen zal voluit inzetten op samenwerking, kennisdeling en de lerarenopleidingen als hefboom voor onderwijsontwikkelingen.

Hilde Crevits besluit dat eindtermen een zorg zijn van iedereen. De samenleving wordt immers fundamenteel bepaald door het onderwijs, dus moet ze een stem krijgen in de vormgeving van het onderwijs. Deze oefening biedt een unieke kans om buiten de muren van het parlement te treden en om aan te sluiten bij een breed gevarieerd veld en zelfs kennis te delen met het buitenland. Eenzelfde debat loopt van Finland tot Nieuw-Zeeland, van Nederland, over Schotland tot de Verenigde Staten. Vlaanderen moet voordeel doen met dat momentum. De samenleving wordt trouwens meer en meer mondiaal.

De minister kijkt dan ook ten zeerste uit naar het maatschappelijke debat. Ze had al het genoegen twee klankbordgroepen te horen, onder voorzitterschap van Guy Tegenbos: de ene samengesteld uit technische onderwijsexperts, de andere met vertegenwoordigers uit diverse maatschappelijke geledingen met een professionele onderwijsbelangstelling. Beide verslagen, samen met een nota vol basisinformatie, worden aan de parlementsleden bezorgd. Daarnaast heeft ze voor de start van dit debat aan de Vlaamse Onderwijsraad advies gevraagd. Tot slot wijst de minister de aanwezigen op hun unieke positie: mee aan het stuur zitten van wat misschien wel het meest fundamentele debat in onderwijs van de komende decennia zal zijn. Op vraag van *Steve Vandenberghe* antwoordt *Hilde Crevits* dat de ontwikkelingsdoelen voor kleuters deel uitmaken van het debat.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Koen DANIELS
Jan DURNEZ
Steve VANDENBERGHE,
verslaggevers